

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ ΟΓΔΟΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1935

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ» — ΣΤΑΔΙΟΥ 46^Α
ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

Κι' ακόμα ο κινηματογράφος βρίσκεται στην πρώτη περίοδο της ζωής του ως Τέχνη. Μόλις τώρα ανοίγονται οι ορίζοντες των δυνατοτήτων του. "Ό,τι δὲ μπόρεσεν ὡς σήμερα νὰ δώσῃ καμμιὰ τέχνη, θὰ τὸ μπορέσῃ ὁ κινηματογράφος. Ἔχει τὶς δυνάμεις, πού δὲν ὑπάρχουν ἄλλοῦ : δυνάμεις πνευματικῆς καὶ ὁλικῆς. Σὲ ἀναλογία παραγωγῆς ἔργων, κρατῆ τὸ ρεζέρβ, στὴν ποιότητα. Δὲν ξαίρω ἄλλο ἐκφραστικὸ μέσο, πού νὰ ἔχῃ δώσει στὰ τελευταία χρόνια τόσα ἀριστουργήματα, ὅσα ὁ κινηματογράφος. Ἡ ἀνακάλυψη τοῦ ἐκφραστικοῦ αὐτοῦ μέσου—πού ἔγινε κιόλας τὸ ὀριστικὸ καὶ κύριον τῆς ἐποχῆς μας—ἔχει τόση σημασίαν γιὰ τὸν αἰῶνα μας, ὅση ἡ ἀνακάλυψη τῆς Τυπογραφίας γιὰ τοὺς Νεωτέρους Χρόνους ! Ὅχι μόνον ἡ Τέχνη, ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐπιστήμη βρῆσαν ἀπὸ ἓνα καινούργιον δρόμον. Δίπλα σ' ἓνα καλλιτεχνικὸ ἀριστούργημα, ὅπως οἱ «Παρθένες μὲ Στολή», ὁ κινηματογράφος δημιουργεῖ κι' ἓνα μοναδικὸ δοκουμεντό, τὸ «Ζουὺντερζέε».

Ἐκτός ἀπὸ τὶς καλλιτεχνικῆς ταινίες, ἔχουμε καὶ τὶς μορφωτικῆς (documentaires). Γι' αὐτὲς θὰ γράψω ἓνα ἰδιαίτερον ἄρθρον. Τώρα, ὁμως, δὲ μπορῶ παρὰ νὰ διατυπώσω ἓνα παράπονον, γιατί τὰ κινηματοθέατρα μας τὶς ἀγνοοῦν ἐντελῶς. Κι' ὁμως documentaires, ὅπως τὰ ἔργα τοῦ Γιόρις Ἰβενς («Ζουὺντερζέε», «Βιομηχανικὴ Συμφωνία», «Χαλύβδινη Γέφυρα», «Χτίζουμε», «Κοιμοσόλτσ», ὅπως ὁ «Ἰβάν» τοῦ Ντοβέτσκο, ὅπως ἡ ταινία τοῦ Μπέρνι ἀπὸ τὸ Νότιο Πόλο, ὅπως ἡ ταινία τοῦ Τσελιοῦσκιν, ὅπως «Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Ἀράν», εἶναι οἱ πραγματικῆς ἐποποιεῖς τῆς ἐποχῆς μας. Οἱ δημιουργοὶ τῶν κινήσεως καὶ τοῦ ρυθμοῦ. Καὶ προτιμῶ χλιεὲς φορὲς ἓνα μέτρον documentaire, ἀπὸ ὀλόκληρη τὴν παραγωγή τῶν ἀνοήτων αἰσθηματικῶν ταινιῶν πού μᾶς σερβίρουν τόσο μονότονα οἱ κινηματογραφικοὶ ἐπιχειρηματίες μας.

Μὲ τὴν ἐννοια τοῦ documentaire ὁ κινηματογράφος χρησιμοποιεῖται τώρα στὴν Ἑδρώπη ἀκόμα καὶ στὸ Μελόδραμα, πού τοῦ δίνει νέα πνοὴ καὶ νέα ζωὴ, γιατί εἶχεν ἀρχίσει τὸ εἶδος αὐτὸ νὰ φαίνεται ψεύτικον στὴ σκηνή, ὅταν μάλιστα εἶχε μυθολογικὴν ὑπόθεσιν. Ἔτσι, μὲ τὸ «Χριστόφορο Κολόμβο» τοῦ Κλωντέλ ἔγινε, πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια, ἡ ἀρχὴ στὸ Βερολίνο. Καὶ ἡ ὀθόνη συνεπλήρωσε τὴ σκηνή. Τὸ ἴδιο ἔγινε κατόπι, χάρις στὴν πρωτοβουλία τοῦ Ρουσσέ, στὴν Ὀπερα τοῦ Παρισιοῦ, γιὰ τὴν «Καταδίκη τοῦ Φάουστ», γιὰ τὸν «Ἀμλέτο», γιὰ τὸ «Σίγκουρντ». Καὶ τὸ πείραμα πέτυχε καὶ ξαναζωντάνεψε τὸ Μελόδραμα.

* * *

Αὐτὴ εἶναι ἡ θέσις τοῦ κινηματογράφου ἔξω καὶ ἐδῶ. Βρισκόμεθα χρόνια πίσω. Ἀπὸ τὶς διακόσιες περίου ταινίες πού βλέπομε κάθε σαζόν, μόλις οἱ εἴκοσι εἶναι ἐξαιρετικῆς. Οἱ ἄλλες εἶναι προϊόντα χονδρικῆς παραγωγῆς, ἀγορασμένα στὴν τύχη. Καμμιὰ προσοχὴ στὴν ἐκλογή. Ἡ

μόνη φροντίδα τῶν ἐπιχειρηματιῶν μας εἶναι νὰ βλέπουν ἂν πρωταγωνιστοῦν «δημοφιλεῖς ἀστέρεις». Τὸ σκηνοθέτη τὸν ἀγνοοῦν. Καὶ φέρνουν ἔτσι ἐξαμβλώματα, σὰν τὴ «Μάτα-Χάρι», γιατί πρωταγωνιστεῖ ἡ Γ'άρμπο, καὶ ἀγνοοῦν ἀριστουργήματα, γιατί δὲν τοὺς εἶναι γνωστοὶ οἱ πρωταγωνισταὶ τοὺς. Ἔτσι, μόνη εὐχολὴ λύσις ἀπέμεινε ἡ συνεχῆς προβολὴ φιλοπερετῶν. Ἀλλὰ ὡς πότε ; Κι' αὐτὲς ἀκόμα ἀρχισαν νὰ κουράζουν τὸ ἀνεκτικὸ κοινόν. Δὲν ἀρκοῦν ἡ μιὰ ἢ οἱ περισσότερες χαριτωμένες σκηνῆς γιὰ νὰ συγκρατήσουν μιὰ ὀλόκληρη φιλοπερετῆτα, ὅταν δὲν εἶναι ἀριστούργημα (ὅπως τὸ «Συνέδριον Χορεύει») ἀλλὰ βασίζεται στὴ χρησιμοποίησιν τῶν ἰδίων πάντα μέσων καὶ τρόπων. Τὸ γέλιο θέλει πάντα ἀνανέωσιν καὶ ἡ ἐμπνευσθὴ τῶν σκηνοθετῶν τῶν φιλοπερετῶν ἀρχισε νὰ στερεοῦν. Ὑπάρχουν, βέβαιον, χαριτωμένες σκηνῆς, ὅπως τὸ ὄνειρον τῆς Σουσάννας στὴν ταινία «Ἡ Σουσάννα εἶμαι ἐγώ», ὅπως ἡ σκηνὴ τοῦ ὑπογείου στὸ φιλμ «Στὴ χώρα τῶν ὀνειρῶν» (Fin wals fur dich), ὅπως τὰ πρῶτα ἐρωτικὰ ἐπεισόδια στὴ μουσικὴ κωμῶδιον «Ἡ Γάτα καὶ τὸ Βιολί», ὅπως τὸ γλέντι τῶν φοιτητῶν στὴν «Ξανθὴ Κατερινούλα», ὅπως ἡ σκηνὴ τῶν γραμματοσήμων στὸ σατιρικὸν φιλμ «Ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ σωσίας του» (Le roi bis), ὅπως ἡ φιλανθρωπικὴ γιορτὴ στὴν «Ἄννο καὶ Ἄννο», ἀλλὰ εἶναι μόνον σκηνῆς, δὲν εἶναι ἔργα. Κι' ὅπως μιὰ πινελιά δὲν φτιάχνει ἓνα πίνακα, οὔτε ἓνας στίχος ἓνα ποίημα, μιὰ σκηνὴ δὲν κάνει μιὰ ταινία. Χρειάζεται σύνολον, χρειάζεται ἔργον. Αὐτὴ εἶναι ἡ διαφορὰ μεταξὺ ταινιῶν, ὅπως ἡ «Μαρίτα» καὶ «Τὸ συνέδριον χορεύει», ὅπως ἡ «Ἀνάστασις» καὶ οἱ «Ἀδελφοὶ Κορμαζάωφ». Ἀλλὰ γιὰ νὰ κάμῃ κανεὶς τὴ διάκρισιν, πρέπει νάχη γούστο. Καὶ οἱ ἐπιχειρηματίες μας ἀπέδειξαν ὡς τώρα πὼς δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση μ' αὐτό.

Γ. Ν. ΜΑΚΡΗΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Ἡ ἑκατονταετηρίς τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ». Λόγοι ἐκφωνηθέντες καὶ πεπραγμένα τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἔορτασμοῦ.

Ἡ καταρτισθεῖσα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μεγάλῃ Ἐπιτροπῇ πρὸς ἑορτασμὸν πρὸς διετίας τῆς 100, ἐπετείου ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κοραῆ ἐξέδωκεν εἰς ὄρατον ἐκ 300 σελίδων τόμον τοὺς λόγους, οἱ ὅποιοι ἐξεφωνήθησαν ἐδῶ, εἰς τὴν Χίον καὶ τὴν Θεσσαλονικὴν κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετὰς ὑπὸ τοῦ πρωθυπουργοῦ Π. Τσαλδάρη, ὑπὸ τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας Στ. Παπαφράγζου καὶ ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀμάντου, Βολονάκη, Κουγέα, Κούζη, Μενάρδου, Μπαλάνου, Πεζοπούλου, Χατζιδάκη, Χαριτωνίδου. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον προσφέρεται πολυμερῆς καὶ ἀρτία εἰκὼν τῆς δράσεως τοῦ ἀνδρός, ὁποῖος ἐξετάζεται ὡς χριστιανός, ὡς πολιτικός, ὡς θεωρητικός περὶ δικαίου, ὡς ἱατρός, ὡς μελετητὴς τῆς

νεωτέρας ἑλληνικῆς καὶ φυσικὰ κυρίως ὡς κλασ-
σικὸς φιλόλογος.

Ἄλλ' αἱ πανηγυρικαὶ αὐταὶ καὶ κατ' ἀνάγκην σύντομοι ἀγορεύσεις δὲν ἐξαντλοῦν τὴν μελέτην τῆς πολυσχιδοῦς σημασίας, ποῦ ἔχει διὰ τὸ Ἔθνος καὶ τὸν νεοελληνικὸν πολιτισμὸν ὁ Χιοσμουρναῖος σοφός. Τοῦτο δὲ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τῆς ἡ Ἐπιτροπῆ διεθέσε τὰ περισσεύματα ἐκ τοῦ πανελληνίου ἐράνου τῆς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν πρὸς ἴδρυσιν τοῦ ἐπάθλου Κοραῆ, μὲ τὸ ὁποῖον θὰ βραβεύεται κατὰ τριετίαν «μελέτη σχετικὴ πρὸς τὸ ἔργον καὶ τὸν βίον τοῦ Ἀδ. Κοραῆ καὶ ἀργότερον μελετᾶται φιλολογικαί, γλωσσικαί, πολιτειολογικαί, πρὸς τὰς ὁποίας εἶχεν ἐνδιαφέρον ὁ Κοραῆς». Τὸ ἐπάθλον Κοραῆ ἐλειτούργησεν ἤδη μὲ τὸ θέμα «Αἱ περὶ δικαίου καὶ πολιτείας ἀντιλήψεις τοῦ Κοραῆ», ἀπόφαισις δὲ ἐλήφθη γὰρ ἐκδοθῶν τὰ κατάλοιπα καὶ ἁλλὰ ἀνέκδοτοι σημειώσεις τοῦ Κοραῆ. Ἡ ἀρχὴ ἐγίνε μὲ τὰς *Ἀνεκδότους λεξιλογικὰς σημειώσεις καὶ ἐπιστολάς*, τὰς ὁποίας ἐξέδωκεν εἰς ὠραῖον τόμον ὑπαρξάντων τοῦ σχολικοῦ ταμείου τοῦ δήμου Χίου ὁ Χίος καθηγητὴς Στ. Βίος. Προσεχῶς ἐπίσης ἐκδίδονται ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ἀρ. Κουζῆ ἀνέκδοτα ἱστορικὰ τοῦ Κοραῆ, πλῆθος δὲ διορθώσεων καὶ ἄλλων παρασελιδίων σημειώσεων εἰς ἀρχαίους συγγραφεῖς περιεμένων τὸν φιλόλογον ἐκείνον, ὁ ὁποῖος, μὲ γνώσιν τῶν σημερινῶν ἐπιτευγμάτων καὶ μεθόδων τῆς ἐπιστήμης, θὰ τὰς καταστήσῃ προσιτὰς κατὰ τρόπον χρήσιμον εἰς τὸ διεθνὲς τῶν φιλόλογων κοινόν.

Δι' ὅλ' αὐτὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπείγοντα ἔργα χρειάζονται χρήματα, περισσότερα πάντως ἢ ὅσα ἀπέδωκεν ὁ ἔρανος τοῦ 1933. Ἡ Ἐπιτροπὴ διεχειρίσθη βέβαια τὸ ποσὸν μ' ἐξαιρετικὴν φειδωλίαν καὶ σκοπιμότητα, ἀλλὰ ἡ ἐκτίπωσις τοῦ τόμου τῆς ἑκατονταετηρίδος, ἡ ἐκτίπωσις τῶν ἀνεκδότων Σημειώσεων εἰς τὸ προσωρινὸν πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος τοῦ 1822, ὁ ἀνακαινισμὸς τοῦ τάφου τοῦ Κοραῆ, ἡ ἀγορὰ μεγάλης σειρᾶς (τῆς πληρεστερας ποῦ ὑπάρχει) ἔργων τοῦ Κοραῆ εἰς πλείονας ἐκδόσεις, τὴν ὁποίαν προσέφερεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, ὅπου φυλάσσονται ἐντὸς ἰδιαιτέρας βιβλιοθήκης χάριν τῶν μελετητῶν, ἡ ἀγορὰ ἑννέα τόμων αὐτογράφων ἐπιστολῶν τοῦ Κοραῆ καὶ τῶν φίλων του κλπ. περιέκοψαν κατὰ τὸ ἡμῖς σχεδὸν τὸ ποσόν. Τὸ ἐκ 200.000 περίπου δραχμῶν ἰσόλοιπον δὲν εἶν' ἐπαρκές, φαντάζομαι, διὰ τὴν τακτικὴν συντήρησιν τοῦ ἐπάθλου Κοραῆ, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτον ἀπρεπὲς διὰ τὸ Ἔθνος νὰ παρουσιάζετ' ἐξαιρετικὰ πενιχρόν. Εὐτυχῶς ὑπάρχει ἀκόμη καιρὸς ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, εἰς τὴν ὁποίαν μετεβιβάσθη ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς ἡ πρόνοια ὑπὲρ τοῦ ἔργου τοῦ Κοραῆ, ἀποδέχετ' εὐχαριστῶς κάθε συνεισφοράν, καὶ τὴν ἐλαχίστην, ἐκ μέρους τῶν καθυστερησάντων. Καὶ ὅλοι πρέπει νὰ συνεισφέρουν. Πολὴ ἢ ὀλίγον ὅλοι οἱ μορφωμένοι Ἕλληνες (καὶ ἂς μὴ μᾶς εἶναι πάντοτε συνειδητὸν) εἰμεθα ὀφειλέται πρὸς τὸν Κοραῆν' ἐκεῖνον ἡ κληρονομία ἀποτελεῖ κεφάλαιον σημαντικὸν τῆς πνευματικῆς μας ὑπάρξεως.

Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

Ἀποστόλου Μελαχρινοῦ: «Φίλτρα Ἐπωδῶν».

Ὁ κ. Ἀπ. Μελαχρινός, πρὶν ἐκδώσῃ τὸν «Ἀπολλώνιο», τὸ μεγάλο ποιητικὸ συνθετικὸ ἔργο ποῦ τὸ γράφει χρόνια τώρα, καὶ ποῦ, ἂν κρίνω ἀπὸ μερικὰ ἀποσπάσματα ποῦ ἄκουσα, φαίνεται πὺς θάναί κατὶ τὸ ὄχι συνηθισμένον, μάζεψε σὲ τόμο ποιήματά του δημοσιευμένα καὶ ἀδημοσίευτα, ποῦ θ' ἀποτελοῦν, φαντάζομαι, τὸ μεγαλεῖτερο μέρος τῆς ἔως τώρα—ἐκτὸς ἀπὸ τὸν «Ἀπολλώνιο»—ποιητικῆς του ἐργασίας. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ποιήματα αὐτὰ, ὅπως οἱ περιφημῆς «Παραλλαγές» ποῦ τόσῃ ἐντύπωση εἶχαν κάνει ὅταν πρωτοτυπώθησαν, «Ὁ Ἰσκιος τῆς Ἐριφίλης», ἦσαν κιόλα, σὲ μένα τοῦλάχιστον, γνωστά, ἀπὸ τὰ περιοδικὰ καὶ τὶς ἀνθολογίες, τὰ πῖο πολλὰ ὅμως τώρα τὰ πρωτογνωρίζω. Εἶναι τοῦτα τὰ τελευταῖα, καὶ τὰ καλύτερα; Μερικά, ναί. Ὡστόσο, καὶ στὴν τεχνικὴ καὶ στὴ γενικὴ διάθεση ποῦ τὰ διαπνέει, δὲ μοῦ φαίνεται νὰ παραλλάξουν πολὺ ἀπὸ τὰ παλιότερα—παιότερα δημοσιευμένα—καὶ τὰ γνωστά.

Τὸ διάβασμα τοῦ Mallarmé εἶμαι βέβαιος πὺς στάθηκε γιὰ τὸν κ. Μελαχρινὸ τὸ πῖο σημαντικό πνευματικὸ γεγονός τῆς ζωῆς του. Ὀλόκληρη ἡ ἀντίληψη ποῦ δείχνει νάχη γιὰ τὴν ποίησιν—δὲ λησμονῶ καὶ μερικά του ἄρθρα δημοσιευμένα στὴ «Ζωὴ» τῆς Πόλης—καὶ ὅλη του ἡ ποίησιν, ξεκινοῦν καὶ πάνε ὅσο μπορούν πῖο κοντὰ στὴ θεωρητικὴ διδασκαλία καὶ στὴν ποίησιν τοῦ ποιητῆ τῆς «Ἡρωδιάδος». Ἀποκλεισμός ἀπὸ τὴν ποίησιν κάθε στοιχείου ὄχι καθαρὰ λυρικοῦ μουσικῆ ὑποβολῆ καὶ μεταχειρισμὰ τῶν λέξεων μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε νὰ μπορούν ν' ἀναδίνουν τὸ maximum τῆς ποιητικῆς τῶν ἀξίας. Ἄν σὲ τοῦτα τὰ θεμελιακὰ συνοψίζεται ἡ διδασκαλία τοῦ Mallarmé, τοῦτα τὰ ἴδια ἐπιδιώκει νὰ πραγματοποιήσῃ στὴν ποίησίν του καὶ ὁ κ. Μελαχρινός.

Νομίζω πὺς τὴν ποιητικὴν του ἀρχὴ τὴ φανερῶνει σ' ἓνα του ποίημα: «Κι' ἀπουσιαστίς, φθείρω ἓνα ποίημά μου: Ἐκφραση σιωπῆς. Πληθάντιλάλητος σάν ἐρημίσ,—ὁ μόνος του ἀναγνώστης». Εἶναι ἡ ὑποκειμενικὴ ποίησιν—ὁ λυρισμός—τραβηγμένη ὡς ἐκεῖ ποῦ δὲν παίρνει ἄλλο, ὡς ἐκεῖ ὅπου ἡ ἔκφραση, καταλύοντας κάθε εἰρμὸ λογικὸ, καταντὰ νὰ μὴν παραλλάξῃ ἀπὸ χρησμό. Ὁ νοῶν νοήτω. Σὲ τούτῃ ἀπάνω τὴν ἀρχὴν γράφησαν ὅλα τὰ ποιήματα τῆς ὀριμότητος τοῦ Mallarmé—τὰ καθ'αυτὸ μαλλαρμεϊκά—καὶ ἀπὸ τούτῃ τὴν ἀρχὴν δείχνει καθαρὰ πὺς ξεκίνησε καὶ ὁ κ. Μελαχρινός γιὰ νὰ γράψῃ τὰ δικά του ποιήματα.

Μιὰ τέτοια ποίησιν, ἂν ὑποδηλώνει σὲ σύνολο μιὰ κάποια γενικὴ ἀντίληψη τῆς ζωῆς, μιὰ κάποια φιλοσοφία, σὲ καθέκαστα ὅμως μένει, μιὰ καὶ θέλει νὰ εἶναι ἐξωνοητικὴ, μουσικὴ, ἀναγκαστικὰ συναισθηματικὴ, ἐκφράζει ἀναγκαστικὰ ὅ,τι μὲ τόσῃ ἐπιμονῇ ὠνόμαζαν στὰ πρῶτα χρόνια τοῦ συμβολισμοῦ, ψυχικὲς καταστάσεις. Τέτοιες καταστάσεις, ἀέρινες, φευγαλέες, ρευστές, βρίσκουμε, μὲ ἀληθινὴ μουσικὴ ὑποβολὴ ἐκφρασμένες, σὲ κάμποσα ποιήματα